

ΠΑΙΔΕΙΑ

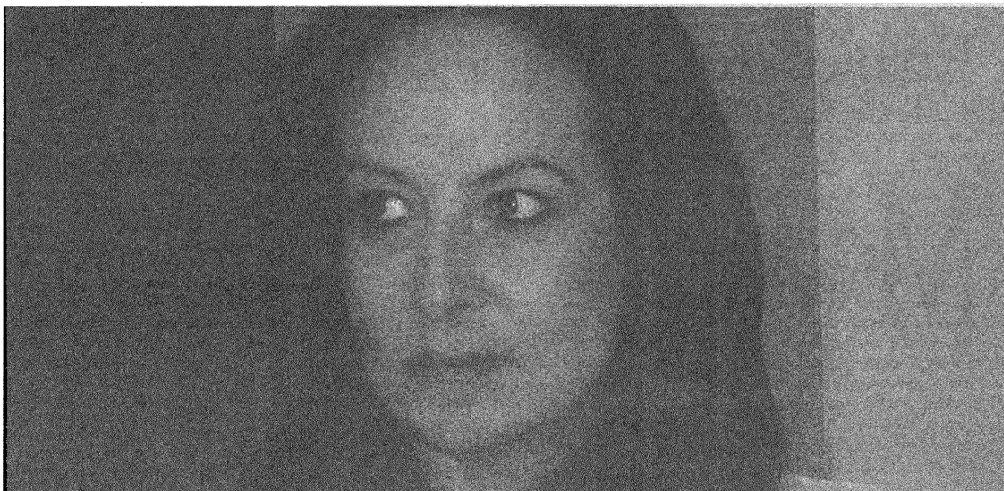
Υπαγωγή της επιστήμης στο κεφάλαιο

■ ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η μετατροπή της επιστήμης σε άμεση παραγωγική δύναμη και η συνδεδεμένη μ' αυτήν υπαγωγή της επιστήμης στο κεφάλαιο, δεν επέρχεται γραμμικά και ακαριαία, αλλά κλιμακωτά και αντιφατικά επί κεφαλαιοκρατίας, μέσω της θέσης και του ρόλου της στην τεχνική-τεχνολογική διαμεσολάβηση της εργασιακής επενέργειας στη φύση και στην κοινωνία. Μέσω αυτής της διαμεσολάβησης, επιτυγχάνεται η ενίσχυση, διεύρυνση, εμπάθυνση, επιτάχυνση, διακριβίωση και η κοινωνικοποίηση (διαφοροποίηση - διασύνδεση - ενοποίηση) των μέσων και των τρόπων αυτής της επενέργειας. Η επιστήμη είναι μια διαδικασία, μια δραστηριότητα, στο πλαίσιο της οποίας ορισμένο υποκείμενο (ατομικό, συλλογικό) διεξάγει έρευνα, με ορισμένα μέσα και τρόπους (όργανα, μεθόδους, κ.ο.κ.), αποτέλεσμα της οποίας είναι οι όποιες ιστορικά προσδιορισμένες κερτημένες γνώσεις (θεωρίες, μεθοδολογίες). Η δραστηριότητα αυτή, όρος της οποίας είναι και η προπαρασκευή του υποκειμένου της, απαιτεί θεσμική οργάνωση και πόρους, υλικότεχνική υποδομή με αντίστοιχη ιεραρχία της «επιστημονικής κοινότητας» (εκπαιδευτικοί θεσμοί, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα). Μέσω αυτής της θεσμικής οργάνωσης, και των εκάστοτε ιστορικά προσδιορισμένων, ποικίλων βαθμών διαμεσολάβησης αλληλεπιδράσεων της με τη σφαίρα της παραγωγής και με τις υπόλοιπες σφαίρες της κοινωνίας, επιτελείται και η λειτουργία της επιστήμης ως παραγωγικής δύναμης. Η σχέση της επιστήμης με τη σφαίρα της παραγωγής, όσο αναπτύσσεται η κοινωνία, αφενός γίνεται όλο και πιο άμεση, αφετέρου, αποκτά και νέες διαμεσολαβήσεις. Η σχέση αυτή σε κάθε περίπτωση αφορά τις εφαρμοσμένες και τεχνολογικές διεξόδους της επιστήμης, αλλά και τη συμβολή της στην παραγωγή και αναπαραγωγή του υποκειμένου της έρευνας και της παραγωγής. Η μετατροπή της επιστήμης σε παραγωγική δύναμη την καθιστά το θεμελιώδη παράγοντα κοινωνικοποίησης της εργασίας - παραγωγής, δεδομένου ότι, όπως απέδειξε ο Μαρξ στις οικονομικές ερευνές του, η επιστήμη συνιστά «καθολική εργασία», προϊόν και δημιουργική δύναμη της γενικής διάνοιας της ανθρωπότητας. Επιπλέον, η επιστήμη συνιστά και μορφή κοινωνικής συνείδησης, στο βαθμό που συντελεί στη συνειδητοποίηση των σχέσεων των ανθρώπων με τους αντικειμενικούς και υποκειμενικούς όρους της ύπαρξης και ανάπτυξής τους. Συνιστά και ιδεολογία, στο βαθμό που συμβάλλει σε στάσεις ζωής και γίνεται οδηγός για δράση ανθρώπων και κοινωνικών ομάδων, τάξεων, κ.ο.κ. στην κατεύθυνση της προόδου, της συντήρησης είτε της αποσθοδρόμησης της ανθρωπότητας.

■ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΤΕΛΗΣ

Η επιστήμη και το πανεπιστήμιο αποκτούν στρατηγική σημασία στην κεφαλαιοκρατία καθώς το προϊόν της επιστημονικής έρευνας συνιστά φορέα της συνολικής εργασιακής αξίας κατά τρεις τρόπους: λειτουργώντας ως μηχανισμός μεταβίβασης αξίας σε άλλα προϊόντα, ως μέσο και τρόπος μεταβίβασης αξίας, και, τρίτο, ως κερτημένη γνώση, λειτουργεί (ευρετικά και μεθοδολογικά) ως μέσο και τρόπος προσπορισμού νέας γνώσης.



ΤΟ ΚΑΤΟΧΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Είναι γεγονός ότι επί κεφαλαιοκρατίας η επιστημονική γνώση είναι δύναμη αξία χρήσης, η μετατροπή της οποίας σε ενεργειακή (άμεσα κοινωνική αξία) διαμεσολαβείται από ένα περίπλοκο πλέγμα αλληλεπιδράσεων μεταξύ παραγωγικών δυνάμεων (παραγωγικών αναγκών) και κοινωνικών σχέσεων (οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και ιδεολογικών), το οποίο (πλέγμα) συγκροτεί και τους αναγκαίους και ικανούς όρους αυτής της μετατροπής. Το προϊόν της επιστημονικής έρευνας επί κεφαλαιοκρατίας δεν συνιστά επιμέρους αποτελή αξία χρήσης, αλλά φορέα της συνολικής εργασιακής αξίας κατά τρεις τρόπους: Πρώτο, λειτουργεί ως μηχανισμός μεταβίβασης αξίας σε άλλα προϊόντα (μέσω του σχεδιασμού και της τεχνολογίας). Δεύτερο, λειτουργεί ως μέσο και τρόπος μεταβίβασης αξίας, με το σύστημα προπαρασκευής του ανθρώπου ως υποκειμένου της εργασίας (ποικίλων βαθμών μόρφωσης, κατάρτισης, εξειδίκευσης, κ.ο.κ.) και του συνόλου των κοινωνικών σχέσεων και δραστηριοτήτων (παιδεία, εκπαίδευση ως μηχανισμός «κατεργασίας» ανθρώπων μέσω της «κατεργασίας» γνώσεων) και, τρίτο, ως κερτημένη γνώση, λειτουργεί (ευρετικά και μεθοδολογικά) ως μέσο και τρόπος προσπορισμού νέας γνώσης, ως μηχανισμός μεταβίβασης αξίας στη νέα γνώση. Για τους παραπάνω λόγους, η επιστήμη και το πανεπιστήμιο αποκτούν στρατηγική σημασία επί κεφαλαιοκρατίας, μια σημασία που μεταβάλλεται ιστορικά.

Πρώτο, κατά το στάδιο του «ελεύθερου ανταγωνισμού», στο βαθμό που δομολογείται η εντατική ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής, ξεκινά η μετατροπή της επιστήμης

σε άμεση παραγωγική δύναμη, ξεκινά η υπαγωγή της επιστήμης στο κεφάλαιο (ως αποτέλεσμα της απόσπασης της σκοποθεσίας από την εκτελεστική εργασία, ως όρος της παραγωγικής - τεχνικής υπαγωγής της εργασίας στο κεφάλαιο), στο βαθμό που αυτή συνδέεται με τη «νεκρή εργασία», με τους εμπράγματους όρους της παραγωγής (μηχανές, τεχνολογικές διατάξεις, κ.ο.κ.), σε αντιδιαστολή με τη «ζωντανή εργασία» του μισθωτού εργαζόμενου. Ωστόσο, η υπαγωγή της επιστήμης και του πανεπιστημίου στο κεφάλαιο είναι άμεση. Το πανεπιστήμιο, κατ' εξοχήν κλειστό και ελιτιστικό, απευθυνόμενο στα αστικά και μεσοαστικά στρώματα, συνδέεται ακόμα σε σημαντικό βαθμό με τη θεραπεία των βασικών επιστη-

γραμμών παραγωγής, τιμημάτων, εργαστηρίων, ενιαία ενεργειακά - παραγωγικά συγκροτήματα, εν σειρά και εν αλληλουχία παραγωγή - συναρμολόγηση, φορτισμός, τελειοποίηση, κ.ο.κ.), γεγονός που αναβαθμίζει τη θέση και το ρόλο της επιστήμης ως πιο άμεσης παραγωγικής δύναμης. Το πανεπιστήμιο (κατ' εξοχήν δημόσιο, στη δικαιοδοσία του «συλλογικού κεφαλαιοκράτη») συνδέεται πιο άμεσα με τις στρατηγικές επιλογές βάσει των αναγκών της παραγωγής, μαζικοποιείται, διαφοροποιείται εσωτερικά, αναβαθμίζεται ο ρόλος των τεχνολογικών σπουδών και η καταναλωτική λειτουργία του στην κοινωνία (με σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ανελίξη).

Τρίτο, το διακρατικό - μονοπωλιακό στάδιο της κεφαλαιοκρατίας (που συμπέπει με την ραγδαία άνοδο των διεθνικών-πολυεθνικών - πολυκλαδικών μονοπωλιακών ομίλων) άρχισε στα τέλη της δεκαετίας του '70 και στην δεκαετία του '80. Έχει ως τεχνολογική βάση το δεύτερο στάδιο της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης, οπότε παρατηρείται η μεταβίβαση σε άλλο επίπεδο της κατ' εξοχήν εντατικής ανάπτυξης της κεφαλαιοκρατίας, στην εντατική διαμόρφωση ενός πληροφωρακού τεχνολογικού συγκροτήματος (ενιαία αυτοματοποιημένα συμπλέγματα, έναρξη παραγωγής αυτομάτων μέσω αυτομάτων, έναρξη αυτοματοποίησης κλάδων, διακρατικά - διεπαιρωτικά ενεργειακά συγκροτήματα, διαστημική, έναρξη τηλεματικής και διαδικτύωσης σε παγκόσμιο ιστό). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα αναδιάρθρωσεις σε επίπεδο εργασιακών σχέσεων και σχέσεων παραγωγής και αντίστοιχες αλλαγές σε επιστήμη - πανεπιστήμιο, που προουθούνται με την καινούριη στον αντίποδα της

✓ Η υποβάθμιση της έρευνας προσλαμβάνει καταστροφικές διαστάσεις υπονομεύοντας τα θεμέλια της παιδείας

μιά, με εκδοχές της αστικής ιδεολογίας που απηχούν σε διάφορους βαθμούς θέσεις της φιλοσοφίας του διακριτισμού και με τη συμβολή του στη συγκρότηση της διάνοησης των ιδεολογικών της αστικής τάξης, των κρατικών αξιωματικών και των ελευθερίων επαγγελματιών (δικηγόρων, γιατρών). Τότε εμφανίζονται και τα πρώτα πολυτεχνεία, που εκφράζουν πιο άμεσα τις παραγωγικές ανάγκες του κεφαλαίου για τεχνική διάνοηση.

Δεύτερο, κατά το κρατικο-μονοπωλιακό στάδιο της κεφαλαιοκρατίας κυριαρχεί η εντατική ανάπτυξη της παραγωγής, βάσει του πρώτου σταδίου της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης (αρχές αυτοματοποίησης σε επίπεδο

